

KADIN VE ERKEKLERDE KONTROL ODAĞI ALGISINDAKİ FARKLILIKLAR VE BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİSİ

Başak Şenel*, **Burçin Çolak****, **Berker Duman****, **Bedriye Öncü ****

* T.C. Sağlık Bakanlığı Karadeniz Ereğli Devlet Hastanesi

** Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada Türkiye toplumunda kadın ve erkekler arasında kontrol odağı algısı arasındaki farklılıkları, kontrol odağı algısının benlik saygısı ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. **Yöntem:** 18-65 yaş aralığındaki 272 kişiye (%62,1'i kadın) sosyodemografik veri formu, Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ) ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) uygulanmıştır. Veriler çevrimiçi anket sistemi kullanılarak, e-posta ve sosyal medya aracılığıyla ulaşılan gönüllü katılımcılardan elde edilmiştir. **Bulgular:** Çalışmaya 169 kadın (yaş ortalaması= 31,01±7,72) ve 103 erkek (yaş ortalaması= 35,23±10,29) katılımcı alınmıştır. Kadınların yaş ortalaması erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha küçüktür. İki grup çalışma durumu, gelir ve eğitim düzeyi açısından benzerdir. Kadınların RİDKOÖ puan ortalamasının (11,83 ± 4,55) erkeklerden (10,08 ± 4,82) daha yüksek olduğu yani kadınların erkeklere göre daha dış kontrol odaklı olduğu saptanmıştır. Kadın ve erkek katılımcılar RBSÖ puan ortalamaları açısından benzerdir. Katılımcıların kontrol odağı algısı ile benlik saygısı arasında düşük düzeyde ilişki olduğu, dış kontrol odağı yönünde artan puanların daha düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca RİDKOÖ puanı ile yaş ve gelir durumu arasında düşük seviyede ters yönlü ilişki olduğu bulunmuştur. **Sonuç:** Farklı kültürlerde yürütülmüş daha önceki çalışmalara benzer şekilde Türkiye 'de de kadınlar erkeklere göre daha dış kontrol odaklı bulunmuştur. Cinsiyet ile kontrol odağı arasındaki ilişkide etkili faktörleri saptamak için daha geniş toplumsal kesimleri kapsayan, farklı alanlardaki kontrol odağının değerlendirildiği çok faktörlü çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: cinsiyet, kontrol odağı, benlik saygısı

DIFFERENCES IN THE SENSE OF LOCUS OF CONTROL BETWEEN WOMEN AND MEN AND ITS RELATIONSHIP WITH SELF-ESTEEM

ABSTRACT

Objective: In this study, it is aimed to investigate locus of control differences between men and women in Turkish society and the relationship of locus of control to self-esteem and sociodemographic characteristics. **Methods:** Rotter's Internal-External Locus of Control Scale, Rosenberg's Self-Esteem Scale and sociodemographic data forms were applied to 272 (62,1% female) people aged between 18-65. Data were collected from volunteers using online survey system reached via e-mail and social media. **Results:** 169 female (mean age = 1,01±7,72) and 103 male (mean age = 35,23±10,29) participants were involved in the study. Mean age of female participants were lower than male participants, but income and education levels were similar. Mean score of Rotter's Internal-External Locus of Control Scale of women (11,83 ± 4,55) were higher than men (10,08 ± 4,82), suggesting women were more external than men in terms of locus of control. Means of Rosenberg's Self-Esteem Scale scores were similar among female and male participants. Only a weak relationship is found between participants' self-esteem and locus of control. Moreover, we found weak negative relationships between Rotter's Internal-External Locus

of Control Scale and age in addition to income. **Conclusion:** In line with other studies conducted in different cultures, this study found that women's locus of control in Turkish society were more external than men. To determine impactful factors involved in the relationship between gender and locus of control, multi-factor studies encompassing broader demographic segments and investigating locus of control in different social areas are required.

Key words: gender, locus of control, self-esteem

GİRİŞ

Bireylerin, yaşamlarındaki olayların ve sonuçlarının ne düzeyde kendi kontrollerinde olduğuna dair algısı olarak tanımlanabilecek "kontrol odağı" kavramı Rotter'in geliştirdiği sosyal öğrenme kuramından köken almıştır (Rotter, 1954). Kontrol odağı, bireylerin yaşamlarında elde ettikleri sonuçları nelere attıkları ile ilişkilidir. Rotter'e göre; bireylerin, davranışları ve elde ettikleri sonuçlar arasında ne ölçüde nedensel ilişki kurduklarına yönelik anlayışı, yani denetim odağı algısı, zaman içerisinde nispeten istikrarlı bir bireysel özellik olarak ortaya çıkar (Rotter, 1966). Bazı kişiler, davranışlar ile sonuçlar arasında bir ilişkinin olduğunu varsayarak, pekiştireçlerin yani elde ettikleri sonuçların kendi davranışları tarafından kontrol edildiğini düşünürken; diğerleri bu ilişkinin olmadığını, pekiştireçlerin kendisi dışında bir güç tarafından kontrol edildiğini düşünmektedir. Davranışları ile pekiştireçler arasında bir ilişki olduğunu düşünen kişiler "iç kontrol odaklı" olarak tanımlanırken; pekiştireçlerin daha çok kendileri dışındaki güçlerin denetiminde olduğu inancını taşıyan kişiler "dış denetim odaklılar" olarak tanımlanır (Rotter, 1966).

Şimdiye kadar iç ve dış kontrol odağı ile ilişkili kişilik özelliklerini ortaya koymak üzere pek çok çalışma yürütülmüş; cinsiyet, kültür, akademik başarı, iş başarısı, kendilik kavramı ve benlik saygısı, psikopatoloji gibi pek çok alanla ilişkisi incelenmiştir (Abouserie, 1994; Galvin, Randel, Collins, & Johnson, 2018; Goodman, Cooley, & Leavitt, 1994; Lefkowitz, M. M., Tesiny, E. P., & Gordon, 1980). Yetenek, istek ve kararlılık gibi çeşitli nitelikler açısından bireysel farklılıkların, iç ve dış denetim odağı algısında etkili olduğu düşünülmektedir (Galvin vd., 2018). İç kontrol odaklılar, daha özgüvenli, kararlı ve geleceklerinin kendi kontrollerinde olduğunu düşünen kişilerdir (Ng, Sorensen, & Eby, 2006). Ayrıca yaşamda elde ettikleri kazançların kendilerinin bu uğurda sarf ettikleri enerji sayesinde olduğunu kabul etme eğilimindedirler. Buna karşın dış kontrol odaklılar ise yaşamda elde ettikleri sonuçları, güçlü diğer kişiler, şans, kader, sosyal yapı gibi dış güçlere atfetme eğilimindedirler. Dış kontrol odağı, iç kontrol odağına göre daha karmaşık bir özellik olmakla birlikte bu kişilerin genellikle kendilerini karşılaştıkları çevresel koşulların mağduru olarak gördükleri, elde ettikleri kazançlarda ise kendilerinin pasif bir role sahip olduğunu kabul ettikleri düşünülmektedir (Slišković, Seršić, & Burić, 2011).

Kontrol odağı ile ilişkili faktörlerin incelendiği çalışmaların pek çoğunda cinsiyetler açısından da farklılık olduğu saptanmıştır. Pek çok farklı ülke ve kültürde yürütülen çalışmalarda kadınların erkeklere göre daha dış kontrol odaklı olduğu saptanırken (McGinnies, Nordholm, Ward, & Bhanthumnavin, 1974; Sherman vd., 1997), kimi çalışmalar iki grup arasında fark bulmamıştır (Malikios & Ryckman, 1977).

Türk toplumunda çeşitli gruplarda kontrol odağı ile çeşitli sosyodemografik ve karakter özelliklerinin ilişkisinin araştırıldığı çalışmalarda cinsiyet ve kontrol odağı ilişkisine bakılmış, farklı yönde sonuçlar bulunmuştur (Seçgin, 2016; Tümkeya, 2000). Ancak direkt olarak cinsiyet ve kontrol odağı ilişkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada kadın ve erkeklerde kontrol odağı algısı açısından olası farklılıkları ve bununla ilişkili olabilecek benlik saygısı ve diğer sosyodemografik özelliklerin ilişkisini araştırmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Kesitsel ve tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma, "Özgür İrade Envanteri ve Faillik Algısı Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi" isimli çalışma kapsamında elde edilen verilerin ikincil analizi yapılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler; çevrimiçi anket

sistemi (ücretsiz Google formlar programı) kullanılarak, sosyal medya ve e-posta aracılığı ile ulaşılan ve onam formunu onaylayarak çalışmaya katılmayı kabul eden kişilerden elde edilmiştir. Çalışmaya 18-65 yaş aralığında olduğunu belirten 272 kişi dahil edilmiştir. Katılımcılar eğitim açısından; belirttikleri eğitim durumuna göre "lisans öğrencisi", "lisans mezunu" ve "lisansüstü mezunu" şeklinde 3 grupta değerlendirilmiştir. Eğitim seviyesi, lise ve ortaokul gibi daha düşük olan çok az sayıda katılımcı olduğundan, bu kişiler çalışmanın dışında bırakılmıştır. Katılımcılara uygulanan sosyodemografik veri formu, Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği verileri analiz edilmiştir. Çalışma için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Rotter'in İç- Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ): Kişilerin denetim odaklarını ölçmek amacıyla Rotter'in "İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği" (*Internal- External Locus of Control Scale*) kullanılmıştır (Rotter, 1966). Türkçeye uyarlaması Dağ tarafından yapılmış olan ölçek, kişilerin genellenmiş kontrol beklentilerinin içsellik veya dışsallık boyutu üzerindeki konumunu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir (Dağ, 1991). Bu ölçek 29 maddeden oluşmakta ve her madde, zorunlu seçmeli cevaplama türünde ikişer seçeneği kapsamaktadır. Altı madde ölçeğin amacını gizlemek için dolgu olarak yerleştirilmiştir ve diğer 23 maddenin dışsallık yönündeki seçenekleri 1'er puanla değerlendirilmektedir. Böylece ölçek puanları 0 ila 23 puan arasında değişmekte ve yükselen puan dış denetim odağı inancının artmasına işaret etmektedir. RİDKOÖ'nün test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .83'tür.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): Özgün adı "Rosenberg Self-Esteem Scale" olan RBSÖ; 1965 yılında M. Rosenberg tarafından geliştirilmiştir (Rosenberg, 1965). Toplam 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt testi vardır. Bunlar: 1- Benlik Saygısı, 2- Kendilik kavramının sürekliliği, 3- İnsanlara güvenme, 4- Eleştiriye duyarlılık, 5- Depresif duygulanım, 6- Hayalperestlik, 7- Psikomatik belirtiler (Anksiyete göstergesi olarak kabul edilmiştir), 8- Kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme, 9- Tartışmalara katılabilme derecesi, 10- Ana-baba iliksisi, 11- Babayla ilişki, 12- Psikik izolasyondur. Bu çalışmada 10 maddeden oluşan Benlik Saygısı alt kategorisi kullanılmıştır. Ölçek Çuhadaroğlu tarafından Türkçeye uyarlanmış, geçerlik oranı .71 olarak, test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .75 olarak hesaplanmıştır (Çuhadaroğlu, 1986). Artan ölçek puanları daha düşük benlik saygısına işaret etmektedir.

İstatistiksel Analiz

İki grup sürekli değişkenlerin karşılaştırılması açısından normal dağılım gösterip göstermeme durumuna göre bağımsız örneklem t testi, kovaryans analizi (ANCOVA) ya da Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenler ise ki kare testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Korelasyon analizleri normal dağılım gösterip göstermeme durumuna göre Pearson ya da Spearman testleri ile yapılmıştır. $P < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. İstatistiksel analizlerin yapılmasında SPSS programı kullanılmıştır

BULGULAR

Katılımcıların %62,1 (n=169)'i kadın olduğunu, %37,9 (n=103)'ü erkek olduğunu belirtmiştir. Kadın ve erkek gruplarının sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmektedir. Kadın ve erkek grupları yaş ortalaması (Mann Whitney U testi, $p < 0,001$) ve medeni durum (ki kare testi, $p = 0,002$) açısından birbirlerinden farklı bulunmuştur. Eğitim düzeyi (ki kare testi, $p = 0,425$), çalışma durumu (ki kare testi, $p = 0,138$) ve gelir düzeyleri (ki kare testi, $p = 0,062$) açısından ise gruplar birbirine benzer bulunmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Değişken	Kadın (n=169)	Erkek (n=103)	İstatistiksel Analiz
Yaş (yıl) (Aralık)	29,5 (medyan) 19-63	32 (medyan) 20-65	Z= -4,137 ^a $p < 0,001$

Medeni durum			
Bekar	82 (%48,5)	35 (%34,0)	
Evli	86 (%50,9)	62 (%60,2)	
Boşanmış	0 (%0)	6 (%5,8)	$df= 3^b$
Dul	1 (%0,6)	0 (%0)	$p=0,002$
Ayrı yaşıyor	0 (%0)	0 (%0)	
Eğitim durumu			
Lisans öğrencisi	31 (%18,3)	14 (%13,6)	$df= 2^b$
Lisans mezunu	41 (%24,3)	31 (%30,1)	$p=0,425$
Lisansüstü mezunu	97 (%57,4)	58 (%56,3)	
Çalışma durumu			
Çalışıyor	134 (%73,6)	89 (%85,6)	$df= 1^b$
Çalışmıyor	35 (%26,4)	14 (%14,4)	$p=0,138$
Gelir			
<1000 TL	20 (%16,5)	7 (%7,7)	
1000-2000 TL	23 (%14,3)	6 (%5,8)	$df= 4^b$
2000-5000 TL	72 (%39,6)	43 (%41,3)	$p=0,062$
5000-10000 TL	40 (%22,0)	32 (%30,8)	
>10000 TL	14 (%7,7)	15 (%14,4)	

^a Mann-Whitney U Testi

^b Ki kare Testi

Kadın ve erkek katılımcıların RİDKOÖ puanları karşılaştırıldığında kadın katılımcıların erkeklere göre daha yüksek RİDKOÖ puanına sahip olduğu yani kadınların erkeklere göre daha fazla dış kontrol odaklı olduğu görülmüştür (bağımsız örneklem t testi, $p=0,003$) (Tablo 2). RBSÖ puanları açısından ise her iki grubun benzer özelliklere sahip olduğu, diğer bir ifadeyle kadın ve erkek gruplarının benlik saygısı açısından farklı olmadığı saptanmıştır (Tablo 2).

RİDKOÖ ortalama puanı açısından gruplar arasında saptanan farklılık üzerinde, yine gruplar arası farklılık gösteren yaş ve medeni durumun etki gösterip göstermediğinin saptanması açısından kovaryans analizi (ANCOVA) yapılmıştır. Buna göre yaş ve medeni durum kontrol edildikten sonra da sonuçlar değişmemiş, kadın ve erkek grubu arasındaki kontrol odağı algısı açısından olan farklılığın devam ettiği görülmüştür.

Tablo 2. Kadın ve Erkek Gruplarında RİDKOÖ ve RBSÖ Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken	Kadın (N=169)	Erkek (N=103)	İstatistiksel Analiz
RİDKOÖ Puanı	11,83 ± 4,55 (ort±ss)	10,08 ± 4,82 (ort±ss)	$t = 3,028^a$ $df = 274$ $p=0,003$
RBSÖ Puanı	0,75 (medyan)	0,75 (medyan)	$Z= -1,522^b$ $p=0,128$

RİDKOÖ: Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği; RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

^a Bağımsız Örneklem T Testi

^b Mann-Whitney U Testi

Katılımcıların yaşı ile RİDKOÖ puanları arasındaki ilişki incelendiğinde aralarında düşük düzeyde negatif korelasyon olduğu saptanmıştır (Tablo 3). Yani katılımcıların yaşı arttıkça daha iç kontrol odaklı oldukları söylenebilir. Benzer şekilde yaş ile RBSÖ puanı arasında da düşük düzeyde negatif korelasyon olduğu, yaşla birlikte benlik saygısı düzeylerinin arttığı saptanmıştır (Tablo 3). Gelir düzeyi ile RİDKOÖ ilişkisi incelendiğinde aralarında düşük düzeyde ters yönlü ilişki bulunduğu bulunmuştur. RİDKOÖ ve RBSÖ puanları arasındaki ilişki incelendiğinde ise aralarında düşük derecede ters yönlü bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

Tablo 3. RİDKOÖ ve RBSÖ Puanlarının Sosyodemografik Özellikler ile İlişkisi

Değişken	RİDKOÖ Puanı	RBSÖ Puanı
Yaş	R= - 0,276 p< 0,001	R= - 0,193 p= 0,001
Eğitim Düzeyi	R= - 0,007 p= 0,910	R = - 0,061 p= 0,317
Gelir Düzeyi	R= - 0,141 p= 0,019	R = - 0,100 p= 0,098
RBSÖ Puanı	R= - 0,135 p= 0,025	-

R=Spearman korelasyon testi katsayısı

TARTIŞMA

Bu çalışmada çevrimiçi anket sistemi yoluyla ulaşılan 169 kadın ve 103 erkek katılımcıya RİDKOÖ uygulanmış ve kadınların erkeklere göre daha dış kontrol odaklı olduğu saptanmıştır. Katılımcıların benlik saygısı düzeyi RBSÖ ile değerlendirilmiş, kadın ve erkekler arasında benlik saygısı açısından farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların kontrol odağı algısı ile benlik saygısı arasında düşük düzeyde ilişki olduğu, dış kontrol odağı yönünde artan puanların daha yüksek benlik saygısı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca RİDKOÖ puanı ile yaş ve gelir durumu arasında düşük seviyede ters yönlü ilişki olduğu, RBSÖ puanının ise yaş ile ters yönde ilişkili olduğu yani yaşla birlikte benlik saygısının arttığı bulunmuştur.

Kadınların erkeklere göre daha dış kontrol odaklı olduğu bulgusu daha önce farklı kültürlerde yürütülen çalışmalar ile uyumlu bir bulgudur (Sherman vd., 1997). Literatürde bu konuda pek çok tartışma olsa da kadınların daha dış odaklı olması, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel farklılıklarla ilişkilendirilebilir (McGinnies vd., 1974). Özellikle Türkiye gibi daha geleneksel denilebilecek kültürlerde kadınlar erkeklere kıyasla daha sıkı kontrol ve baskı mekanizmalarına maruz kalarak yetiştirilmektedirler. Hayatlarındaki pek çok durumdaki karar mekanizmalarında özellikle aile fertleri dahil olmakta, çevresel beklentiler belirleyici olmaktadır. Bunun ise daha dış kontrol odaklı bir bakış açısına yol açtığı ileri sürülebilir. Öte yandan erkeklerin daha yüksek iç kontrol odaklı olmaları Sherman vd.'in belirttiği gibi erkeklerin sıkça gerçekdışı düzeyde kişisel kontrol algılarına sahip olmalarıyla ilişkili olabilmektedir (Sherman vd., 1997).

Çalışmada kadın ve erkekler arasında fark saptanan yaş ve medeni durum değişkenleri kontrol edildiğinde kontrol odağı açısından olan farklılığın devam ettiği görülmüştür. Gelir düzeyi arttıkça iç kontrol odaklılık artmakla birlikte kadın ve erkekler arasında gelir düzeyi açısından farklılık bulunmamaktadır. Bu çalışmada değerlendirilen sosyodemografik değişkenler kadınlar ve erkekler arasındaki kontrol odağı algısındaki farklılığı açıklayamamaktadır. Bununla birlikte, RİDKOÖ kontrol odağı algısını tek boyutta incelemektedir ve bu durum cinsiyetler arasında ortaya çıkan farklılığın kaynağını saptamayı güçleştirmektedir. Kontrol odağı açısından cinsiyet farklılıklarıyla ilişkili faktörleri daha ayrıntılı şekilde inceleyebilmek için akademik başarı, çalışma yaşamı, sosyal yaşam gibi alt boyutlardaki kontrol odağı algısını ölçebilecek çok faktörlü çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada, kadın ve erkekler arasında RBSÖ puanı açısından fark bulunmamış, her iki grubun da medyan değerinin 0,75 olduğu saptanmıştır. Yani katılımcılar genel olarak yüksek düzeyde benlik saygısına sahiptir. Tüm katılımcıların, benlik saygısı ile ilişkili olduğu bilinen eğitim

düzeyi ve gelir düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu dikkate alındığında, RRBSÖ puanlarının yüksek benlik saygısı aralığında çıkmış olması olağandır.

Daha önceki çalışmalarda iç kontrol odaklılığın daha yüksek benlik saygısı ile ilişkili olduğu yönünde pek çok bulgu mevcuttur (Nwankwo, Balogun, Chukwudi, & Ibeme, 2012; Uğurlu, Sayan, & Tan, 2003). Bu çalışmada ise RİDKOÖ ve RBSÖ puanları arasında istatistiksel anlamlı düzeyde ters yönlü bir korelasyon olduğu görülmüştür. Yani daha önceki çalışmalardan farklı olarak dış kontrol odaklılık arttıkça benlik saygısının da arttığı saptanmıştır. Bulunan sonuç istatistiksel anlamlı olmakla birlikte korelasyon düzeyinin çok düşük düzeyde kaldığı görülmüştür. Diğer yandan kadın ve erkek katılımcılar arasında benlik saygısı açısından fark yokken kontrol odağı açısından fark olması, kadınların dış kontrol odaklı olmasının benlik saygısı düzeylerini belirgin etkilemediği şeklinde yorumlanabilir. Bu durum bulguların dikkatle yorumlanmasını gerektirmektedir ve kontrol odağı ile benlik saygısı ilişkisini inceleyen daha güçlü çalışmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmada yaşla birlikte iç kontrol odaklılığın arttığı bulunmuştur. Bu bulgu daha önceki çalışmalar ile benzerdir (Knoop, 1981; O'brien & Kabanoff, 1981; Siu, Spector, Cooper, & Donald, 2001). Yaş ilerledikçe bireyler daha tecrübeli, bilgili ve yetkin olmakta, genel toplumsal beklentileri daha az dikkate almaktadırlar. Bu durum yaşla birlikte iç kontrol odak algısında artış olmasını açıklayabilir.

Katılımcı sayısının yüksek olması çalışmanın gücünü arttırmaktadır. Katılımcıların tamamı üniversite düzeyinde eğitimlidir ve toplumun oransal olarak daha büyük kısmını kapsayan daha düşük eğitim seviyelerinin bu çalışmaya dahil edilememiş olması çalışmanın kısıtlılıklarından birini oluşturmaktadır. Bir diğer kısıtlılık ise katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmayıp çevrimiçi anket sistemi yoluyla ulaşılmış olmasıdır. Bu durum kişilerin sosyodemografik özellikler açısından olduğundan farklı bildirimlerde bulunmuş olma olasılığını arttırmaktadır. Benlik saygısı, depresyon gibi psikiyatrik rahatsızlıklardan etkilenebilmektedir ve bu çalışmada katılımcılarda psikiyatrik belirti taraması yapılamamış olması diğer bir kısıtlılığı oluşturmaktadır. İleride eğitim ve gelir düzeyi açısından daha geniş kapsamlı ve kontrol odağı algısının farklı alt boyutlarda incelendiği çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

- Abouserie, R. (1994). Sources and Levels of Stress in Relation to Locus of Control and Self Esteem in University Students. *Educational Psychology*, 14(3), 323–330. <https://doi.org/10.1080/0144341940140306>
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adolesanlarda Benlik Saygısı. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı Ankara.
- Dağ, İ. (1991). Rotter'ın iç-dış kontrol odağı ölçeği (RİDKOÖ)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Psikoloji Dergisi*, 7 (26), 10–16.
- Galvin, B. M., Randel, A. E., Collins, B. J., & Johnson, R. E. (2018). Changing the focus of locus (of control): A targeted review of the locus of control literature and agenda for future research. *Journal of Organizational Behavior*, 39(7), 820–833. <https://doi.org/10.1002/job.2275>
- Goodman, S. H., Cooley, E. L., & Leavitt, N. (1994). Locus of Control and Self-Esteem in Depressed , Low-Income African- American Women, 30(3), 259–269.
- Knoop, R. (1981). Age and correlates of locus of control. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 108(1), 103–106. <https://doi.org/10.1080/00223980.1981.9915250>
- Lefkowitz, M. M., Tesiny, E. P., & Gordon, N. H. (1980). Childhood Depression, Family Income, and Locus of Control. *The Journal of Nervous and Mental Disease*.

- Malikiosi, M. X., & Ryckman, R. M. (1977). Differences in Perceived Locus of Control Among Men and Women Adults and University Students in America and Greece. *The Journal of Social Psychology, 103*, 177–183. <https://doi.org/10.1080/00224545.1977.9713315>
- McGinnies, E., Nordholm, L. A., Ward, C. D., & Bhanthumnavin, D. L. (1974). Sex and cultural differences in perceived locus of control among students in five countries. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 42*(3), 451–455. <https://doi.org/10.1037/h0036676>
- Ng, T. W. H., Sorensen, K. L., & Eby, L. T. (2006). Locus of control at work: a meta-analysis. *Journal of Organizational Behavior, 27*(8), 1057–1087. <https://doi.org/10.1002/job.416>
- Nwankwo, B. E., Balogun, S. K., Chukwudi, T. O., & Ibebe, N. C. (2012). *Self Esteem and Locus of Control as Correlates of Adolescents Well Functioning*. *British Journal of Arts and Social Sciences* (Vol. 9).
- O'brien, G. E., & Kabanoff, B. (1981). Australian Norms and Factor Analysis of Rotter's Internal-External Control Scale. *Australian Psychologist, 16*(2), 184–202. <https://doi.org/10.1080/00050068108255894>
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princestone: NJ: Princeton University Press.
- Rotter, J. B. (1954). *Social Learning and Clinical Psychology*. New York: Prentice Hall.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs, 80*(1), 1–28. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/5340840>
- Seçgin, Y. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Kontrol Odaklarının Girişimcilik Düzeyleri İle İlişkisi: Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği (İBBF). *International Journal Of Eurasia Social Sciences* (Vol. 7). Retrieved from [http://www.ijoess.com/Makaleler/1346189238_3.38-54 Yılmaz seçgin.pdf](http://www.ijoess.com/Makaleler/1346189238_3.38-54%20Yılmaz%20seçgin.pdf)
- Sherman, A. C., Higgs, G. E., Williams, R. L., Sherman, A. C., Higgs, G. E., Gender, R. L. W., & Sherman, A. C. (1997). Gender differences in the locus of control construct. *Psychology and Health, 12*, 239–248. <https://doi.org/10.1080/08870449708407402>
- Siu, O. L., Spector, P. E., Cooper, C. L., & Donald, I. (2001). Age differences in coping and locus of control: A study of managerial stress in Hong Kong. *Psychology and Aging, 16*(4), 707–710. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.16.4.707>
- Slišković, A. M., Seršić, D. M., & Burić, I. (2011). Work locus of control as a mediator of the relationship between sources and consequences of occupational stress among university teachers.
- Tümekaya, S. (2000). İlkokul Öğretmenlerindeki Denetim Odağı ve Tükenmişlikle İlişkisi. *Denizli Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*.
- Uğurlu, N., Sayan, A., & Tan, M. (2003). Hemşirelerde Benlik Saygısı ve İç-Dış Kontrol Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 19*, 103–113.